

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับบทบาทที่เปลี่ยนไปในศตวรรษที่ 21 Digital Leadership and Its Changing Role in the 21st Century

พรประภา เสริมพิศุทธิ์กุล

โรงเรียนวังสมบุญวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

บทคัดย่อ

การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลกับหน้าที่สำคัญที่เปลี่ยนไปในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นบทความที่นำเสนอสาระเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ และหน้าที่สำคัญของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาสถานศึกษาในโลกยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ผู้นำทางการศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาหน่วยงานการศึกษา การตัดสินใจเชิงข้อมูล การสื่อสาร การกระตุ้นนวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานการศึกษา บทความนี้ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ดิจิทัล วิสัยทัศน์ดิจิทัล การสื่อสาร นวัตกรรมและความร่วมมือ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, บทบาทในศตวรรษที่ 21

Abstract

Digital Leadership and Its Changing Role in the 21st Century presents an academic discussion on the meaning, significance, components, and roles of digital leadership, which is essential to effective school administration in today's rapidly evolving, technology-driven world. Educational administrators must demonstrate a digital vision and the ability to integrate digital technologies into organizational management, data-driven decision-making, effective communication, innovation promotion, and collaboration both within and beyond the organization. This article synthesizes the key components of digital leadership into five core elements: digital literacy, digital vision, communication, innovation, and collaboration. These components are central to elevating schools to keep pace with societal changes and to meet the diverse needs of learners in the 21st century in a sustainable and effective manner.

Keywords: Digital Leadership, 21st Century Role

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการขับเคลื่อนของเทคโนโลยีดิจิทัล สังคมโลกเผชิญกับความท้าทายใหม่ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือระบบการศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านหน้าที่สำคัญของครู ผู้เรียน และผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารยุคใหม่จึงต้องไม่เพียงมีความสามารถในการบริหารงานตามโครงสร้าง หากแต่ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ สื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นนวัตกรรมภายในหน่วยงานการศึกษา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2014) ที่ชี้ว่าผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือในการจัดการภายในหน่วยงาน การศึกษาสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยให้กับสถานศึกษา ทั้งนี้ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ของกระทรวงศึกษาธิการได้เน้นให้ผู้นำทางการศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ก็ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีความสามารถในการปรับตัวในโลกดิจิทัล โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้บริบทเหล่านี้ การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาหน่วยงาน การศึกษาทางการศึกษาให้ก้าวทันกับโลกยุคใหม่ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของบทความเรื่อง “การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลกับหน้าที่สำคัญที่เปลี่ยนไปในยุคศตวรรษที่ 21” ที่มุ่งสะท้อนหน้าที่สำคัญใหม่ของผู้บริหารทางการศึกษาในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ นักพัฒนา และผู้สร้างแรงบันดาลใจในโลกที่ไม่หยุดนิ่ง

ความหมายของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้นำในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษาที่ต้องการการปรับตัวอย่างทันท่วงที จำเป็นต้องมีทั้งวิสัยทัศน์ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหน้าที่สำคัญหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้นำในลักษณะดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถนำพาหน่วยงานการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และยกระดับผลลัพธ์ทางการศึกษาในทุกมิติ สุกัญญา แซ่มซ้อย

(2562) ซึ่งให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือการนำของผู้บริหารที่ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกัน ชยาภรณ์ จันโท และหิรัญ ประสารการ (2560) ระบุว่า การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลคือพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงถึง ความแน่วแน่ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา กระตุ้นการพัฒนาวิชาชีพของครูอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม ชุตีรัตน์ กาญจนธงชัย (2562) อธิบายเพิ่มเติมว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือพฤติกรรมของผู้นำที่สามารถใช้อิทธิพลเหนือบุคลากรและบูรณาการองค์ความรู้ด้านดิจิทัลเข้ากับการบริหารงาน โดยกำหนดภาพอนาคตอย่างชัดเจน กระตุ้นการทำงานร่วมกัน การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การสื่อสารภายในหน่วยงานการศึกษา และการกระตุ้นคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของหน่วยงานการศึกษาอย่างยั่งยืน ขณะที่ เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564) มองว่า การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลคือทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และกระตุ้นการทำงานร่วมกันให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายของหน่วยงานการศึกษาได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ American Library Association (2017) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน สร้าง และสื่อสารสารสนเทศดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางเทคนิค ขณะที่ Martin and Grydziecki (2006) ขยายความไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อจัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล สร้างองค์ความรู้ใหม่ และสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบริบทเฉพาะของสถานการณ์ ทั้งในระดับชีวิตประจำวันและบริบทหน่วยงานการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหน้าที่สำคัญและภารกิจในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาหน่วยงานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำลักษณะนี้จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลด้านเทคโนโลยี มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อการจัดการหน่วยงานการศึกษา การตัดสินใจเชิงข้อมูล การกระตุ้นการเรียนรู้ของบุคลากร และการสนับสนุนการทำงานร่วมกันภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำรูปแบบนี้ยังสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีความเข้าใจในระบบสารสนเทศ มีความสามารถในการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร และสามารถขับเคลื่อนหน่วยงานการศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายและความท้าทายของยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัล

การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากโลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสของเทคโนโลยี

ดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะในแวดวงการศึกษา ซึ่งหน้าที่สำคัญของผู้นำทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมสู่การเป็นผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่สามารถประยุกต์ใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลส่งผลโดยตรงต่อผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน หากผู้บริหารขาดความเข้าใจและไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ได้ ย่อมทำให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจต่อโลกที่เปลี่ยนไป ผู้นำทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุน กระตุ้น และพัฒนาหน่วยงานการศึกษาให้สามารถแข่งขันและปรับตัวได้ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ (2564) เสริมว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความสามารถในการเข้าใจ ประเมิน จัดการ และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่ความรู้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเทคโนโลยีมีหน้าที่สำคัญทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นปัจจัยเร่งในการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้แบบดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและภาวะผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านวรรณ อินทร์ชู (2564) เน้นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา เนื่องจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม มีอิทธิพลต่อการบริหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารที่สามารถเข้าใจและบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมกับบริบท จะสามารถนำพาหน่วยงานการศึกษาให้เดินหน้าได้อย่างมั่นคง Stewart (2015) ยังระบุเพิ่มเติมว่า ในยุคที่การสื่อสารและการเรียนรู้ดำเนินไปในรูปแบบออนไลน์เป็นหลัก ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลและความกล้าในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา การประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจ รวมถึงการแสวงหาโอกาสและการพัฒนาหน่วยงานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคลและระดับระบบ

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา สถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในลักษณะนี้จะสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังกระตุ้นให้ครูและบุคลากรในหน่วยงานการศึกษาสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการปฏิบัติงาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ผู้นำดิจิทัลยังจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย สามารถประเมิน เลือกใช้ และประยุกต์เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในหน่วยงานการศึกษา ให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง

องค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล พบว่า ภาวะผู้นำลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาหน่วยงานการศึกษาในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีหน้าที่สำคัญในทุกมิติของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ การสื่อสาร และการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีทักษะวิชาชีพ วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ความเข้าใจในมนุษย์ และความสามารถในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบหลักได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของผู้นำในการเข้าถึง ประเมิน เลือกรู้ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานการศึกษา ทั้งในด้านการสื่อสาร การจัดการข้อมูล การใช้เครื่องมือเพื่อการทำงาน และการประมวลผลสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานดิจิทัลเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision) หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการมองการณ์ไกล เห็นโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาหน่วยงานการศึกษา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจร่วมกัน และสามารถนำพาหน่วยงานการศึกษาไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีระบบและยั่งยืน ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลต้องกล้าคิด กล้านำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพลิกโฉมกระบวนการทำงานให้ทันสมัยและตอบโจทย์ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง 3) การสื่อสาร (Communication) เป็นทักษะสำคัญของผู้นำที่ต้องสามารถถ่ายทอดแนวคิด นโยบาย และสาระสำคัญไปยังบุคลากรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น และเกิดความเข้าใจร่วมกัน ผู้นำยุคดิจิทัลควรใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางในการสื่อสารที่มีความรวดเร็ว ยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลย้อนกลับ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานการศึกษา เพื่อพัฒนาและกระตุ้นความไว้วางใจและความร่วมมือในการทำงาน 4) นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ภายในหน่วยงานการศึกษา เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงวิธีการเดิมให้ดีขึ้น และริเริ่มกระบวนการหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าและยกระดับคุณภาพของการเรียนรู้หรือการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาได้อย่างแท้จริง นวัตกรรมในบริบทของผู้นำยุคดิจิทัลไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ยับยั้งหรือใช้เทคโนโลยีระดับสูงเสมอไป แต่ควรตอบโจทย์บริบทของหน่วยงานการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือผู้รับบริการอย่างแท้จริง 5) ความร่วมมือ (Collaboration) คือ ความสามารถของผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมหน่วยงานการศึกษาที่เปิดกว้างและกระตุ้นการทำงานร่วมกันทั้งในระดับบุคคล ทีมงาน และเครือข่ายภายนอก ผู้นำต้องสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ความร่วมมือในยุคดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในสถานที่หรือเวลาเดียวกัน แต่สามารถเกิดขึ้นข้ามพื้นที่ ข้ามเวลา

และข้ามวัฒนธรรมได้ผ่านโลกออนไลน์ ผู้นำจึงต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเป็นสะพานเชื่อมคนกับคน งานกับงาน และเป้าหมายร่วมของหน่วยงานการศึกษา กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล ทั้งห้าข้อนี้ คือหัวใจสำคัญของการนำพาหน่วยงานการศึกษาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในโลกที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นกรอบทักษะที่ผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ควรยึดถือและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บทบาทภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ผู้นำทางการศึกษา จำเป็นต้องมีหน้าที่สำคัญที่หลากหลายและยืดหยุ่นต่อบริบทของยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะหน้าที่สำคัญของการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลที่มีได้จำกัดเพียงแค่การจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาแบบเดิม หากแต่ต้องเป็นผู้นำที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และนำพาหน่วยงานการศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จากข้อเสนอของ จริยญาภรณ์ ศรีจินดารัตน์ และจุฬารัตน์ ณะแพทย์ (2564) หน้าที่สำคัญของผู้นำทางการศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้ 1) หน้าที่สำคัญในฐานะนักวิชาการ ผู้บริหารควรกระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ของครูและนักเรียนอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีการออกแบบนโยบายที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) หน้าที่สำคัญในฐานะนักเทคโนโลยี ผู้นำจำเป็นต้องเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการหน่วยงานการศึกษาได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ การจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา และการสื่อสารภายในหน่วยงานการศึกษา 3) หน้าที่สำคัญในฐานะนักพัฒนา ผู้บริหารควรแสดงหน้าที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกๆระดับ ทั้งบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน และหน่วยงานการศึกษา โดยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม 4) หน้าที่สำคัญในฐานะนักสื่อสาร การเป็นผู้นำที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภายในหน่วยงานการศึกษาและกับภาคีเครือข่ายในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ เป็นสิ่งสำคัญ โดยต้องสามารถใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์อย่างมีวิจรรย์ญาณ 5) หน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำจริยธรรม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และจริยธรรมในการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา เพื่อสร้างความไว้วางใจในหมู่ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป หน้าที่สำคัญของการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 เป็นมากกว่าการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษาทั่วไป แต่คือการแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และเข้าใจบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา พร้อมทั้งกระตุ้นให้ครูและบุคลากรสามารถปรับตัว พัฒนา และสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส

และการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างหน่วยงานการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจน เติบโตอย่างมั่นคง และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมยุคใหม่ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านหน้าที่สำคัญของผู้นำทางการศึกษา ให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงเป็นเครื่องมือ หากแต่กลายเป็นกลไกสำคัญ ที่เชื่อมโยงการจัดการภายในหน่วยงานการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาหน่วยงานการศึกษาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ผู้นำยุคใหม่จึงต้องมีทั้งวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ในการตัดสินใจ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นการสร้างนวัตกรรม และสร้างความร่วมมือที่ยืดหยุ่นและหลากหลายทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานการศึกษา ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ตั้งอยู่บนรากฐานของ องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความรู้ดิจิทัล วิสัยทัศน์ดิจิทัล การสื่อสาร นวัตกรรม และความร่วมมือ ซึ่งล้วนเป็นเครื่องมือทางปัญญาและทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนหน่วยงานการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม พร้อมกันนี้ ผู้บริหารยังต้องทำหน้าที่ในหลากหลายหน้าที่สำคัญ ทั้งในด้านการจัดการ ภายในหน่วยงานการศึกษา การสร้างแรงบันดาลใจ การเป็นแบบอย่างด้านจริยธรรม และการสื่อสารนโยบายสู่ การปฏิบัติอย่างชัดเจน มีพลัง และยืดหยุ่น ด้วยการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลที่มีรากฐานทั้งในเชิงวิสัยทัศน์และ ทัศนคติ ผู้นำทางการศึกษาจึงสามารถยกระดับหน่วยงานการศึกษาไปสู่ความมั่นคงทางคุณภาพ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้อย่าง ยั่งยืนและมีความหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จริญญาภรณ์ ศรีจันดารัตน์, และจุฬาพรธณธณ์ ธนะแพทย์. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 875–889.
- ชุตีรัตน์ กาญจนธนชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต).
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ดาวรรุวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล Digital Leadership. ขอนแก่น:

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เลอศักดิ์ ตามา และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(38), 224-240.

วรรุวรรณ อินทร์ชู. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารศึกษิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

American Library Associations. (2017). Guidelines for information services. New York: Marcel Dekker, Inc.

Martin, A, & Grydziecki, J. (2006). Digital: concepts and tools for digital literacy development. ITALICS. Innovations in Teaching & Learning in Information & Computer Sciences, 5(4), 246-264.

Sheninger, E. C. (2014). Digital Leadership: changing paradigms for changing times. UnitedState of America: Corwin.

Stewart, M. (2015). The Language of Praise and Criticism in a Student Evaluation Survey. Studies in Educational Evaluation 45, 1-9.